

15
Փայտ

ՕՐԱԹԵՐԹ

15
Փայտ

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, տարեկան գինն է Գօլտոյ ե. գաւառաց համար 7 արծաթ մանր կահիկ: Գաւառական քաղաքային ամսագրէն ծախքը մեր վրայ է: Վեցամսեայ ե. եռամսեայ բաժնաւորը ալ կը հրատարակուի:

Լրագրոյ վերաբերեալ գիր կամ նամակ պէտք է ուղղել առ Տէր-Խմբագիր Ռիզա-Փաշախան Թ. 14: Խմբագրութեան ուղղեալ գիր եւ տրուիր: Ծանուցման տողը մեկ ամիսով համար 3 դրոշ է: Եւսկի առ զամի համար ստեղծարարին կը յայտնուի:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Հետեւեալ կարեւոր յօդուածին վրայ մեր ընթերցողաց խորին ուշադրութիւնը կը հրահրեմք:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՏԱՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԱԾ

ԵՒ

ԽՆԴԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՏԱՆԱԿԱՆ

ՅԱՐԳԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Երբ Արարտեան աշխարհի Մայր-Աթոռոյ Գահակալին վերապահեալ կաթողիկոսութեան վախճանը գուժող հեռագիրն հնչելու վայրկեանին մօտեցած էր, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքական խնդրոյն տագնապը փարատեցաւ Նորին Ամենապատուութեան վերահաստատմամբ: Զուգադիպութիւն մ'էր օրտեղի կ'ընենար՝ թերեւ ազգին ցաւն չի կրկնապատկելու համար: Եթէ Պատրիարքական խնդիրն իւր յաջող լուծումը չի գտնէր, կաթողիկոսական խնդիրն ալ ծագելով, համայն Հայութիւնն պիտի դատապարտուէր միազգային հանրական անիշխանութեան, բաւին բովանդակ աւամբ: Յայտնաւ իրաց բնական հետեւութեամբ, ամեն կողմերէ Երեմիական ողբեր, հաւաքանքներ, վայեր եւ աւաղներ պիտի բարձրանային:

Առաջին անգամ Հայ մամուլն պիտի զբաղէր կաթողիկոսական խնդրով, որ զուտ ազգային է. առկայն երբ զարմանք տեսաւ թէ՛ մի օտար թերթ, իսկ թէրն՝ Էքսպրէս անկլո-ֆրանսական թերթըն՝ սոյն խնդրոյն նախաձեռնութիւնն ստանձնեց, եւ որ տարօրինակն է, առկաւին երջանկայիշատակ կաթողիկոսին մարմինն մարդկութեան վերջին բնական ընդդէմէն, Հայոց Հայրապետական Աթոռոյն իւր ընտրելին ալ ներկայեց մի «Կոնստանդուպոլիս» եղանակաւ, ինքն Հայ մամուլն ալ վրէժաց սոյն խնդիրն իւր օրակարգն անցունել:

Եթէ զժառանգաբար մեր ազգային պատմագիրը Հայաստանեայց օրինաց, բարոյց եւ օրվորութեանց վերայ լի ու լի տեղեկութիւն տուած չեն, կամ տուածներն ինչ ալ գոհացուցիչ լինելէ հեռի են, գէթ պարտիմք միմիարութիւն ապստօնել Հայոց Գրիստոնէութեան ծագումէն ի վեր՝ ազգային, քաղաքական եւ կրօնական խնդրոց մէջ մեծ դերակատար պաշ-

տօնէութեան, Հայոց Մեծաց Հայրապետութեան, նկատմամբ առեւել կամ նըւազ մօնրաման տեղեկութիւնը թողած են յիշեալ պատմագիրը իւրեանց ազգայն սերնդոց հետաքրքրութիւնն յագեցնելու նպատակաւ:

Եւ ալ պիտի սկսիմ լրագրոյս օրինակներուն մէջ օրուան (կաթողիկոսական) խնդրոյն վերայ դիմել եւ իմ կարծիքներ յայտնել: Սակայն բուն խնդրոյն վերայ խօսելէ առաջ, հարկ կը համարիմ լրագրոյս պատուական ընթերցողաց համառօտիւ ներկայել Հայաստան աշխարհի ի հնումն կաթողիկոսական վիճակը, որ թէ՛ ազգային Հնախօսութեան եւ թէ՛ ազգային եկեղեցական օրինաց մէջ իւր մեծ կարեւորութիւնն ունեցած է: Զայս պիտի ընենք, մի միայն ցունցելու համար թէ՛ մեր ազգի կաթողիկոսութիւնն ո՛րչափ հեռացած է մեր նախնական կաթողիկոսութենէն: Երկու հակառակեայ վիճակներ, յորոց մին, իբրեւ ազգային, ամեն Հայկազն որդւոց ցնծութիւն կառնէ, իսկ միւսն, իբրեւ հակազգային, վիշտ եւ արտօնութիւն կը պատճառէ ամեն Հայ որդւոցս՝ որք կը պանծամք այսօր Արեւելից մէջ մեր անմահ նախնաց փառաւոր յիշատակներով: Սկսինք:

Ա. Թէ՛ ինչ էր Հայոց Մեծաց Հայրապետութիւնն եւ ինչ ազդեցութիւն ունէր:

Բ. Թէ՛ օրպիսի վարչութեամբ կը կառավարուէր:

Գ. Թէ՛ Հայրապետն ինչպէս կընտրուէր:

Ա. Թաղէիւ Բարդուղիմեայ առաքելաշաւիղ հետոց հետեւող եւ Հայաստանեայց երկրորդ Լուսաւորիչ Ս. Գրիգոր Պարթեւաղաբմէն մինչեւ ցմեծն Սահակ, ըսելէ, Արշակունեաց թագաւորութեան վերջանալուն մօտ, Հայոց Մեծաց կաթողիկոսութիւնն ցեղական էր, կաթողիկոսին գլխաւոր մակդիրքն էին Հայրապետ, Գահապետ, Եպիսկոպոսապետ եւ Աթոռակալ, կաթողիկոսին իշխանութիւնն ո՛րչափ մեծ եւ ընդարձակ էր յեկեղեցական խնդիր, նոյնքան մեծ եւ ընդարձակ էր եւ ի քաղաքական: Պատմութիւնն մեզ կը սովորեցունէ թէ՛ երբ Արշակունեաց թագաւորը եւ նախաւորը միմեանց հետ գլխաւոր անմիտաւորութեան ոգիէն մղեալ, Հայոց Մեծաց

Գահապետին միջամտութեամբ գլխաւորութիւնն բաւնալով, խաղաղութիւնը կը վերահաստատուէր: Նոյնպէս երբ յուշական եւ պարսկական կառավարութիւնը իւրեանց կրօնամոլութեամբ կամ քաղաքագիտական խորամանկութեամբ Արշակունի թագաւորաց հետ գլխաւոր, ընդդէմ Հայկական թագի քաղաքական պատերազմ հրատարակել ուղէին, Գահապետին միջամտելով ի հաշտութիւն կածէր երկու թշնամի թագապետներ: Պատմութեան մէջ նմանօրինակ դէպքեր շատ են, զորս ի մէջ բերել աւելորդ կը համարիմ: Կը հետեւի թէ՛ առաջին, Հայոց Մեծաց Գահապետին իւր եկեղեցական բարձրագոյն իշխանութեամբ մեծ դեր կը կատարէր ազգային խնդրոց մէջ ալ, եւ երկրորդ թէ՛ ի հնումն, մեր եկեղեցին եւ մեր կառավարութիւնն իւրարմէ անկախ դրի՞ք մէջ չէին, առանց որոյ անորեւ կը լինէր Գահապետին տին օրէնքի կ'ընէր: Եւ գործ դնել ազգային խնդրոց նըկատմամբ:

Գործելով Գահապետին ազդեցութիւնն աշխարհ մեծ էր: Հայոց թագաւորն (անշուշտ ի վերջին դարս) կաթողիկոսին հաւանութիւնն եւ հրամանն առնուլ կը պարտէր արքայաւայել պատ, ւսով եւ փառք ի գահ բարձրանալու համար: Զի Միմիար Գոշի Գառնատանաւ գրքին մէջ կը կարդամք թէ՛ «Թագաւորն ընդ առանց կաթողիկոսին հաւանութեան կամ հրամանին չի կարենայ թագաւորելու Գործելու նոյն Գառնատանագրքին» մէջ կը կարդամք թէ՛ «Մեծամեծ իշխանը չի կարենան նստիլ թագաւորին ներկայութեան, բայց եթէ իւր հրամանաւ իսկ կաթողիկոսն կրնայ ինքնիշխան նստիլ»: Նոյնպէս կը կարդամք մի եւ նոյն օրինագրքին մէջ թէ՛ «Թագաւորին ոչ ոք կըրնայ սեղանակից լինել բաց ի կաթողիկոսէն»: Իսկ թագաւորին հաւանութեամբ միայն ուրիշներն կրնան իրեն օնդանակցել:

Ուրեմն էր երբեմն յորում Հայաստանեայց թագապետն եւ Աթոռակալն գլխաւորէր համազօր իշխանութեամբ կը կառավարէին զԹողովուրդն եւ երկրքիննոյն եւ մի ազդեցութիւնն ունէին թէ՛ իւրեանց երկրին մէջ եւ թէ՛ արտաքոյ սահմանացն Հայաստանի:

Բ. Հայոց Մեծաց կաթողիկոսութիւնն Սահմանադրական վարչութեամբ կը կռաւարակէր: Թողութեմբ իւրաքանչիւր կաթողիկոսի ընտրութեան ատեն եղած ժողովներն, նոյն իսկ եկեղեցական խընդրոց համար ալ կաթողիկոսութեանը ազգային ժողով կը գումարէին, առանց որոյ վճիռ չէին կրնար արձակել: Պատմութեան մէջ կը կարգամբ թէ՛ 325 թուին Ս. Գրիգոր Լուսավորչ Վաղարշապատի մէջ ազգային ժողովն ի նիստ կը հրաւիրէ ներկայիւս Հանգանակին համար: 365 թուին Մեծն Ներսէս: Արշակայ ատեն, ազգային ժողով կը գումարէ Աշտիշատի մէջ, իւր ազգայէն նպատակաց իրականացման և գործադրութեան համար: Զանազան խնդրոց համար ալ այլ և այլ ժամանակներ ազգային ժողովներ տեղի ունեցած են:

Կաթողիկոսն միշտ 12 եպիսկոպոս կուներ իւր քով իբրև իրեն խորհրդական և ձեռնառու: Կուներնար նաև վարդապետներ և քահանայներ, որոց թիւն կորոչէ Մատթէոս պատմիչն ըսելով թէ՛ 12 եպիսկոպոս, և վարդապետ, 60 կրօնաւոր քահանայ և 300 աշխարհական շարունակ կաթողիկոսին քով կը գտնուէին: Մեր կաթողիկոսական վարչութիւնն այնքան դասմանադրական էր, որ երբ քահանայապետն քաղաքական օտար ճնշման ներքև ինկնալով, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ծիօնց հակառակ բան մ'ընդունէր, անմիջապէս կը հրաժարեցուցուէր:

Գ. Գանի որ կաթողիկոսութիւնն ցեղական էր, թագաւորն նախարարը և եպիսկոպոսը ի ժողով կը գումարէին վախճանեալ կաթողիկոսին յաջորդին աթոռակալութիւն վաւերելու և շնորհաւորելու համար: Իսկ ցեղական կաթողիկոսութեան վերնալէ, Հայաստան աշխարհի բոլոր արքեպիսկոպոսը, եպիսկոպոսը, քահանայը և վարդապետը հաւաքուելով, խորհրդով և քուէարկութեամբ կընտրէին երկու կամ երեք հոգի, և ապա թագաւորին կառավարկէին որ դարձեալ ժողովով ընտրելեաց մին կընտրէր, և օծման օրը ծուխի գալով, հայրապետական մատանին նորնտիր կաթողիկոսին մատը կտնցընէր և ձեռքը կը համբուրէր:

Ընթերցողին հետաքրքրութիւնը յագեցնելու համար կաթողիկոսին յատուկ եղած սովորութեանց վերայ ալ մի համառօտ ակնարկ ձգենք:

(Շարունակել)

Ազգային ժողովը երէկ ի Ղալաթիա նիստ ըրաւ ընդ առժամեայ նախագահութեամբ Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոսի Տ. Պողոսեան, և ատենապետութեամբ Մեծ. Յ. Թիրեաքեան էֆէնտի:

Ատենապետը ծանոյց ժողովին թէ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը բարձրատիճան հիւրեր ընդունելու պարտաւորեալ ըլլալով, շատ ուշ պիտի կարենայ գալ ժողովին: Ն. Սրբազնութիւնը յատուկ նամակ մը գրելով ժողովին՝ իւր

գոհունակութիւնը յայտնած էր Ազգ. ժողովէն ընտրեալ և Բ. Դրնէն վաւերացեալ կրօն. և Բող. ժողովներէն, և խնդրած էր որ Ազգ. ժողովը անոնց հրաժարակամ չընդունի և զանոնք վերահաստատէ:

Ատենապետ էֆէնտին ասկէ առաջ բողոքող խումբ մը երեսփոխանաց և դիւանին մէջ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր վերահաստատութեան առթիւ համաձայնութիւն գոյացած ըլլալը յայտնելով, հրաւիրեց Ատենապետը Զօրանեան էֆէնտին որ իւր թիւղը անցնի:

Յետոյ Ատենապետ էֆէնտին Արարատեան Մայր Աթոռոյ գահակալ Գէորգ Դ. որբազան կաթողիկոսի մահը գովելով, նորին Ս. օծութեան համառօտ կենսագրութիւնն ըրաւ, ըսելով թէ՛ հանգուցեալ հայրապետի վեշտառանմայն պաշտօնավարութիւնը ոչնուազ արգիւնաւոր եղած է Ազգին. Գէորգեան ճեմարանի, ընտիր թանգարանի, ճօխ տպարանի մը հաստատութիւնը, եկեղեցական երգեցողութիւնը Տաճկաստանէն զրկուած ճարտար անձի մը ձեռամբ ձայնագրութեամբ միօրինակութեան վերածելը և Ռուսաստանի բոլոր եկեղեցեաց մէջ ծաւալելը, ինչպէս նաև էջմիածնի միաբանից գոյքերը վանքին թողելու համար տարած ջանքը և յաջողութիւնը հակառակ Պալատէնիայի անողորմ օրինաց, նորա փառաւոր գործերն եղած են, և առաջարկեց յոռնկոյս երախտագիտութեան քուէ մը տալ նորա յիշատակին, ըսելով «Յիշատակն արդարօր օրհնութեամբ եղցի»: Անմիջապէս Գեր. նախագահը ձերուհաղարդ Գրիգորիս եպիսկոպոս հոգեհանգստեան աղօթք մը արտասանեց յոռն կանգնելով:

Ապա Ատենապետ էֆէնտին առաջարկեց ժողովը փակել ի նշան օգոյ: Այս առթիւ Գ. Այվազեան էֆ. ի մէկ առաջարկը կարդացուցաւ, որ ի յիշտակ հանգուցեալ կաթողիկոսի ամիս մը ժողովը փակելու կը վերաբերէր: Եւսուփեան էֆ. սոյն առաջարկութիւնը պաշտպանեց:

Իսկ լրագրոյս Տնօրէն-խմբագիրը հայրապետին մահուն առթիւ ցաւ յայտնելով հանգերձ առաջարկեց ի նշան սոգոյ Ատենանը փակել, և կէս ժամ վերջը նոր նիստ մը բանալ Ս. Պատրիարք Հօր առաջարկը, իսկ ժողովոյ պաշտօնավարութեան խնդիրը որ օրակարգն անցած է, և ուրիշ կարևոր խնդիրներ քննելու և լուծելու համար: Սակայն երեսփոխաններէն ոմանք և մասնաւորապէս Եուսուփեան էֆ. սոյն առաջարկութիւնը ծայրայեղ գտան, և Ս. Զերազ էֆ. առաջարկեց նիստը փակել և ուրիշ օրէն վերստին գումարել:

Հետեւեալ լրագրոյս Տնօրէն-խմբագիրը Ս. Զերազ էֆէնտի առաջարկութեան յարեցաւ:

Այս միջոցին Գեր. Խորէն որբազան բեմն ելնելով, հանգուցեալ հայրապետին կենաց վրայ ներգողենի մը խօսեցաւ և միամտեայ դադարի առաջարկութիւնը պաշտպանեց: Եւ թէև Ս. Զերազ էֆ.

ուղեց իւր առաջարկը պաշտպանել, սակայն ժողովարանէն տճապարանօք մեկնելու պատրաստուող անձինք քուէ քուէ պօռալով, ժողովը մեծախառնութեամբ միամտեայ դադարի առաջարկն ընդունեց, և Ատենանը փակեցաւ:

Գեր. Խորէն որբազան Նար-Պէյ վաղն առաւօտ Պէշկիմաչի եկեղեցին Ս. Պատարագ պիտի մտուցանէ ի Տէր հանգուցեալ Հայրապետի հոգւոյն համար:

Գործմ-փոշայի Պատ. Թաղ. խորհուրդը մեզ կը ծանուցանէ թէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Գործմ-փոշայի եկեղեցւոյն տօնախմբութեան առթիւ վաղն առաւօտ տեղւոյն ժողովուրդը հագեւորապէս պիտի մխիթարէ:

Ենի-Գաբուի Պատ. Թաղ. խորհուրդն ալ մեզ կը ծանուցանէ թէ Տրապիզոնի Առաջնորդ Գեր. Տ. Մատթէոս Ս. եպիսկոպոս Նաղորտեան վաղը Ենի-Գաբուի եկեղեցին Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ:

Մայրաքաղաքիս Անգղիոյ դեսպանատան գործակալատար Պ. Ուինտամ առաջին թարգման Պ. Մարինիչի հետ և Բուսանական դեսպանը երէկ Ս. Պատրիարք Հօր փոխադարձ այցելութեան գացին ի Պատրիարքարան:

Կարնոյ Առաջնորդ Գեր. Օրմանեանի կողմանէ Ազգ. Պատրիարքարան զրկուած նամակ մը դժբաղդաբար կը հասնաւ Կարնոյ մէջ վերջին օրերո տեղի ունեցած ձերբակալութիւնները, և կը թէ Տէր Մելքիսեդեան կուսակցութիւնը որ Գեր. Օրմանեանի հակառակօրդ կուսակցութիւնը կը կաղմէ, պատճառեղած է մասնութեան: Եւ թէև Կարնոյ վսեմ. կուսակալը սոյն մատնութեան թշնամական գործ մ'ըլլալուն վերահասու եղած է, սակայն բանտարկեալ տակաւին արձակուած չեն, և հարցաքննութիւնը դեռ կը շարունակէ:

Պարսից դեսպանին առաջին թարգմանը այս առաւօտ Ս. Պատրիարք Հօր շնորհաւորութեան գնաց ի Պատրիարքարան, սակայն Ն. Սրբազնութիւնը հոն չը գտնելով, Գեր. փոխանորդին հետ տեսակցեցաւ:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Մայրաքաղաքիս Աւտորո-Հունգարական դեսպան Պ. ար Գալիս, երէկ վիէննայէն մեկնելով յառաջիկայ շաբթու մայրաքաղաքս կ'ապաստուի:

Մայրաքաղաքիս Գաղղիական դեսպան Նօայլ մարքիզը վեհ. Սուլթանի կողմանէ այս իրիկուն մասնաւոր ճաշի հրաւիրուած է կայսերական պալատը:

Բ. Դուռը Դանուբի խնդրոյն համար Անգղիոյ կառավարութեան կողմանէ զրկուած ծանուցագրին դեռ չէ պատասխանած:

— Մայրաքաղաքիս իտալական դեսպան Գորթի կոմսը և Բուսնական դեսպան Պ. Մավրոսեանի Յունաց Ս. Պատրիարքին այցելութեան գացին ի Ֆէնէս :

— Տաճկաստանի և Սերվիոյ մէջ հիւպատոսական խնդրոյն կարգադրութեան պաշտօն ունեցող Յաննաթուսթը երէկ վերստին գումարեցաւ ընդ նախագահութեան Տաթեան էֆէնտիի :

— Գործուէն կը գրեն թէ Սէյմուր ծովակալը որ վերջին օրերս Աթէնք կը գտնուէր, Գործու գացեր է ձմեռն հոն անցընելու համար :

— Քեանի փաշայի որդի Րիֆաթ պէյ որ Եգիպտոսի վերջին դատապարտելոց մէջ կը գտնուէր, մայրաքաղաքս վերադառնալու արտօնութիւն ստացած է :

— Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպանին ահկինը իւր անդրանիկ օրդուոյն հիւանդութեան լուրը առնելով երէկ Մոսկուա մեկնեցաւ :

— Եգիպտոսի մէջ մնացած 12000 անգղիական զօրաց ծախքը եգիպտական կառավարութիւնը պիտի հոգայ . իւրաքանչիւր զինուորի և ոսկի ամսական հաշուելով տարին 576,000 անգ. ոսկի պիտի վճարուի երկու բաժինով . առաջին բաժինին հատուցումը մօրտ Վին պիտի ըսկըսի : Արդէն անգղիացի սպայակոյտը վերոյիշեալ հատուցման ցանկը ներկայած է եգիպտական կառավարութեան և սա ընդունած է :

Ուէրն :

Երբոր կաթողիկոսն հեռաւոր ճանապարհորդութիւն ընէր, իրեն կընկերանային հարկւրաւոր զինուորներ, եպիսկոպոսներ և քահանայներ, և միշտ ճերմակ ջորւոյ վերայ կը հեծնէր ոսկեզօծ թամբով զարդարած և ոչ երբէք ձիոյ վերայ, ինչպէս եպիսկոպոսներն ալ :

Կաթողիկոսն գլուխը քող կը ձգէր, որոյ սովորութիւնը մինչև ժ.Ա.դ. դարը կը յիշուի . յայտնի չէ թէ երբ օկոսած է . միայն զիտեմք որ խիստ հին սովորութիւն է, որ Յունաց մէջ ալ կար : Բագրատունեաց վերջի ժամանակներն ալ կաթողիկոսաց գլուխին քող զննելն յայտնի կերևի սա՝ իրողութենէն՝ որ երբ ուղէին կաթողիկոս մը աթոռէն վար ձգեց, կառնուին իւր քողն ու գաւազանը, և ընդ հակառակն, երբ օւղէին մէկը կաթողիկոսութեան պառտոյն հասցընել, քող ու գաւազան կը շրջէին : Այս սովորութիւնը շատ տեղ կը յիշեն մեր վերջին Մաթենագիրը :

Կաթողիկոսաց սովորական կնիքն էր մէջ տեղը Գրիստոսի դէմքը, վրան գրած « Յիսուս Գրիստոս », և չորս կողմը « շնորհիւ Տեառն կաթողիկոս ամենայն Հայոց » : Այսպիսի էր ըստ մեծի մասին ամեն կաթողիկոսաց կնիքը, կամ քիչ տարբերութիւն ունէին : Եթէ կաթողիկոսն նամակ կամ կոնդակ գրէր, սովորաբար այսպիսի էր վերնագիրն « . Շնորհօքն Աստուծոյ կաթողիկոս ամենայն Հայոց, կամ « Կաթողիկոս ընդհանուր ամենայն Հայաստանեայց, և կամ, « Եպիսկոպոսապետ Հայոց Մեծաց » : Կե-

— Եգիպտոսի ժանտարմաներու թիւը պիտի ըլլայ 3000, 3000ը հետեակ և 2000ը ձիաւոր . առնց համար տարեկան ծախք հաշուած է 177000 անգղ. ոսկի . իսկ ոստիկանաց թիւը 2000 է աւելի չը պիտի ըլլայ և տարեկան 130,000 ոսկի ծախք պիտի ըլլայ . ոսկայն այս նորոշոր ծախքերը ուստի պիտի հայթայթուին . ահա այդ է դժուարութիւնը :

— Կաղէթ ա'իթալիա լրագրողը հետեակ հեռագիրը կընդունի Գահիրէէն .

« Ամսոյս 16 ին Լորտ Տիւֆըրին և Շէրիֆ փաշա Խըտիվին հետ տեսակցեցան : Խըտիվը իշխանութենէ հրաժարելու վրայ խօսք բացաւ : Եթէ հրաժարի, իւր Ապպա պէյ անուն ութամեայ օրդին յաջորդ պիտի կարգէ, և նուապար փաշայի նախագահութեամբ նախարարութիւն մը պիտի կազմուի . սակայն Բ. Դուսը այս բանին բոլորովին հակառակ է » :

ԻԼԱՆԸ ՐԷՍՄԻ

Չարչուի քէպիրտէ ֆէօճիլէր ճատտէսինտէ 17 վէ 19 նսմէրօլու տիւքքեանլարնտա չուհա վէ հազըր էլպիսէճիլիք իտէն Բանասօթ Անտօնիատինին իֆլուսընա իքինճի մահքէմէի թիճարէթտէն հիւքմ օլունարաք, խուսուսաթը իֆլուսիլէթինին ըուլէթինէ ասհապը մաթլուպունտան Մ. Արիսթաթէլ իլէ Մ. Պոր-

մէջ, և բարբարիկ թաթարաց, Եգիպտոսի Մալլուսաց Եգիպտոսի Եգիպտոսի և պարսկական ու հազարական բանակալութեան տան :

Արարատեան աշխարհի բնակիչը կը յուսային թէ՝ Էջմիածին ազատուելով պարսկական լուծէն, թէ՛ իրենք երջանկութիւն և բարօրութիւն պիտի վայելեն և թէ՛ ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնն իւր նախկին այելլութեան պիտի վերածուի շնորհիւ Չարբուրն, որք իւրեանց ազգակուլ աղաքականութիւնը յառաջ վարելու համար, երեսին Գըրիստոնէութեան կեդ գիմակը կանցունեն միշտ :

Ներսէս Աշտարակցի կը գիւցազնանայ երբ խօստուանաւնէ ուսուսական կառավարութենէն Բ. յաղթութենէ յետոյ, Հայոց ազգն ըստ պիտի լինի և անկախ իշխանութի պիտի վայելէ Արարատեան Գաւառը մէջ : Ուստի հրաւեր կը կարդայ մերձագաւառին բընակչաց՝ օգնել ուսական բանակին, որ պիտի արշաւէր Պալլ արեգականափայլ Շահին դէմ Էջմիածն ազատելու ամենաուրբ նպատակաւ Ներսէս Հայկական բանակին գլուղ կանցնի . զի կը կարծէր թէ՝ Հայրենաց ազատութեան ժամը պիտի հնչէր . ահա յաղթութիւն կը տանի, և Էջմիածն ուսական իշխանութեան ներքեանցնի :

Ինքորպուրկի Զ. փոխանակ Հայոց գիւցազնական ծառութիւնները վարձաբերու, փոխան իւր ուխտին վերայ հաստատուն մնալ, ուխտագրութիւն կը գտնուի : և ա՛յրարապետն նա-

ճիտ մուլաքքաթ սինտիք թային դըլնմըլ օլտուքլարընտան, միւֆիլիսը մէրքուլմ զիմմէթինտէ ալաճաղը օլտուքլարն գանօննումէի թիճարէթին 170ինճի մատտէսի մուհիպինճէ, մէրքուլմոն մուլաքքաթ սինտիքլէրին ասալէթը թահվիլի վէ եաթոս եէնիտէն իսթիխտաթը իճաղ իտէն վէքիլլէրին ինթիխապ վէ թայինի հազգընտա իշթիշարէ օլունմագ իւզրէ իշպու 1298 սէնէսի քեանուրն էվվէլինին 29 ընճը չարչէնպիհ կիւնիւ սաաթ 7 տէ իքինճի մահքէմէի թիճարէթին ժիւթ գամիսէրլէր տայիրէսինէ կէլմէլէրի :

Սիմոն Հանչերեան

ՈՍԿԻՄԿՐԱՏ

ՀԱԼԱԹԻՍ ԿԱՄՈՒՐՁԻՆ ԳԼՈՒԽԸ ԹԻԻ 27 ԵՒ 29 ՄԵՍ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՀԱԳՈՒՍՅԻ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

Յրանալի եւ վիճնալի առաջին գործառնաց մէջ պատրաստուած ձմրան գործածելի ամեն տեսակ հանդերձեղէնք վերոյիշեալ վաճառատանս մէջ կը ծախուին աժան զնեքով : Ուստի մեր ազգայինք ամենայն վառահոլութեամբ կը հրաւիրուին դիմել, եւ օղտիլ այս առիթէն : Նաեւ Յրանալի, Անգղոյ եւ Գերմանոյ երեսելի գործարաններէն քերել տրուած ընտիր կերպասեղիաց մեծ քանակ կուլիւն մ'ալ կայ, որ ուզողին չափը առնելով կարճ միջոցի մէջ չինելու համար յատուկ երեսելի դերձակ մ'ալ կը գտնուի արուեստաւոր մէջ :

Գնեքը աժան են :

Մ. Թ. Փափաղեան եւ ընկ.

10—2

Եգիպտոսի ժառանգութիւն ինչ ինչ յօդուածները քննադատելով, առաջարկեց Տաճկաստանի Հայոց ներկայացուցիչ ընդհանուր ժողովոյն մերժել զայն և աղաքային վաղեմի օրինաց յարմար կանոնադիր մը պատրաստել : Սակայն չի յաջողեցաւ, և ինչպէս կարելի էր ընդունել տալ մի նմանօրինակ կանոնադիր այն առումովան կառավարութեան, որ երախտօք () փոխարինեց Աշտարակեցի ներօքսի անփոխարինելի ծառայութիւնները :

Ահա այս Պալատէնիաի շնորհիւ է որ Հայոց Հայրապետութիւնն պարզ վանահայրութեան փոխուած է յայտ, և եթէ ստոյգ է տեսլակութիւնս, Էջմիածնի միաբանք ամենայն Հայոց կաթողիկոսն « Վանահայր » կը կոչեն : Այս Պալատէնեայի շնորհիւ է որ այսօր Հայոց Հայրապետն ուսական պարզ « բօքի » մը հաւասար իշխանութիւն ունի, ի բաց առեալ եպիսկոպոս ձեռնադրելու և միւսաօն օրհնելու իշխանութիւնը : Վերջապէս այս Պալատէնիան է, որ թող ներուրի ինձ ըսել, Հայոց Հայրապետութիւնը անուանական Հայրապետութեան դատապարտած է ի մեծ վիշտ Հայոցն՝ ուր կը փափաքիմք տեսնել մեր Հայրապետական Աթոռոյն վերայ Գրիգորեանց և Ներսէսեանց նշուլագեղ փառքն :

Թող հետեւեալ տողերն կատակ չի հասկցուին : « Հայկական խնդրոյն » մէջ գործօն դեր ստանձնողը աւելի լուր կընէին, կարծեմ, որ Այսթէֆանոյի հաշտակաւոր դաշնագրին հաշտակաւոր վերջապանութիւն յօդուածին հետ, խնդրէին միանգամայն Չարբուր կառավարութենէն՝ որ բարեհաճէր Պալատէնիան վերցունել իւր :

ըն հակառակ Հայկական եկեղեցւոյ դա-
րաւոր իրաւանց : Եթէ չընդունէր զայս ,
Պէրլինի վեհաժողովէն խնդրէին պաշտո-
նապէս՝ որ յայտարարէր առաւ լիազո-
րաց թէ՛ Պալատէնիան աղքատ իրաւանց
բանարարութիւն է :

(Շարունակել)

ԿԱՐԻՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էքսփրէն իւր շարաթ առուր թուով
հետեւեալ լուրերը կը հրատարակէ :

« Լրագիրք քանի մ'որ առաջ ծանուցին
թէ Կարնոյ մէջ ձերբակալութիւններ
տեղի ունեցած են տեղական կառա-
վարութեան հաղորդուած տեղեկու-
թեանց վրայ : Յետոյ այս տեղեկութեանց
բուն աղբիւրը փնտռուելով տեսնուեցաւ
որ բաղձաթիւ անդամներ ունեցող ըն-
կերութիւն մը կայ , որոյ նպատակը տա-
կաւին բացայայտ չէ : Հալընստիական ,
ազգասիրական , յեղափոխական կամ
առաւելական , ամեն բան կարելի է ըսել
ըստ տեսակէտի որով կրնայ ըմբռնուիլ
յիշեալ ընկերութիւնը : Բաղձաթիւ Հա-
յեր ուխտեալ կերելին անպատակի մը ո-
րուն հասնելու համար մինչև իսկ իրենց
արիւնը եթէ հորկ ըլլայ , թափելու պատ-
րաստ կ'գտնուին : Կարնոյ ոստիկանութիւնը
ամեն ազգու միջոց ի գործ դրած է խու-
ղարկելու և գտնելու համար այս դաշ-
նակցութեան անդամները և մինչև հի-
մա երեք հարիւրի չափ հոգի ձերբակա-
լած է : Բանտարկելոյ մեծ մասը ժողո-
վրդեան ստորին դասուն կը վերաբերին
և մինչև հիմա պարագլուխ մը երևան
եղած չէ : Մեզ հաղորդուած տեղեկա-
գրէնէն օրջափ որ կրցինք ըմբռնել , կե-
րելի թէ ասոնք խմբակներ կազմելով
ասպատակութեան պիտի ելնէին , հետե-
ւելով այն դրութեան որ Հէրսէքէ մէջ
կատարուեցաւ յօգուտ զայն յղացող քա-
ղաքականութեան : Այս հետադոտու-
թեանց միջոցին օսմանեան աստիկանու-
թիւնը ուզեր է առաւելագոյն հայու
մը դպրոցը մտնել խուկարկութեան հա-
մար , սակայն կըսուի թէ առաւելան
հիւպատոսը միջամտելով արգելել է :
Այս դէպքէն կրնանք ինչ ինչ հետևու-
թիւններ հանել : Ժամանակէ մ'ի վեր
առաւ գործակալաց Հայաստանի մէջ ի
գործ դրած փութաշնորհութեան վրայ
չատ խոսուեցաւ : Անհաւանական չէ որ
հասարակաց կարծիքը այս դէպքը առաւ
գործակալաց ջանիցն ընծայէ : Ռուսա-
կան ընթացքը գրեթէ ամեն օւր
է , թէև տարբեր երևոյթներով : Եւ
քաղաքական նիւթերու վարժ աչք մը
դիւրութեամբ կարող է Հայաստանի մէջ
տեղի ունեցած այս շարժման մէջ առա-
ւելական դրոշմը նշմարել : Պէրլինի դաշ-
նագրէն վերջը Բ. Դրան իւր Հայ հպա-
տակացնկաւորութեամբ ընթացքը պե-
տական քաղաքականութեան բարձր նկա-
տողութեանց հետևանքը չէր : Դաշնագր-
ըն 61-րդ յօդուածին հաշտ աշօք չէին
նայեր , հետևաբար ուղեցին մէկ կողմ
դնել : Գրեթէ ամեն միւսութիւնը հանցին
անոր դէմ և ասով առաւելան քաղաքա-
կանութեան զարգացման մեծ առաջնեղ

բացին : Այս ամենը փութաւած է հիմա ,
Բ. Դրանը հասկցաւ որ Հայոց ժողովուր-
դը օրինաւոր և հաւատարիմ ժողո-
վուրդ մ'է , և իրենց բուն շահն ալ կը
պահանջէ որ այսպէս ըլլան : Եւ ակայն
մինչ Բ. Դրանը իւր յատկապիծը կը
փոխէր , անդին անփոփոխ յատկապիծ
մը կ'որ որ իւր ճամբան կընթանար , և
Բ. Դրան Հայոց նկատմամբ բունած նոր
քաղաքականութեան առաջը կ'տրեց : Սա-
կայն Հայք ներքնապէս այնքան հակա-
ռակ են առաւելական հովանաւորութիւնն
ընդունելու , որ այսօր ալ , ուշ չէ եթէ
Բ. Դրանը ջանայ անոնց համակրութիւնը
գրաւելու : և եթէ իւր քաղաքականու-
թիւնը դէպ այս նպատակ ուղղէ անվը-
րէպ կերպիւ , յայնժամ բնաւ երկիւղ չը
մնար որ Կարնոյ մէջ պատահած այս
դէպքը իւր նմաններն ունենայ :

Էքսփրէնի մէջ հետեւեալ լուրը կը
կորդամբ :

« Անգղիոյ քանի մը քաղաքները բը-
նակող Հայ գաղթականութիւնը Լոնտո-
նայի Օսմանեան դեսպան Միւզիւրիւս
փաշայի միջոցաւ շնորհակալաց ուղերձ
մը ղրկելու են վեհ. Սուլթանին , ներսէս
Պատրիարքի վերահաստատութեան և այն
բարձր շնորհաց առթիւ , զոր Ն. Կ. վե-
հափառութիւնը իրենց հոգեւոր Գլխոյն
ըրաւ , և որ մեծ պատիւ կը բերէ ամ-
բողջ աղբիւն » :

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը շարաթ
գիշեր և կիրակի առաւօտ Պէրլինքէն
Կարնոյ մէջ իւր փաշայի տուն
տննեցուց :

Երուսաղէմի Ամեն. Ս. Պատրիարքը շա-
րաթ գիշեր Օլթուգիւղ Նորատուկեան
վահմ. Յակոբ է. ի այցելեց , անուան
տոնախմբութիւն շնորհաւորելու համար :
Կիրակի գիշերաւ Բերա Գաղաղեան
վահմ. Յակոբ էֆի այցելութեան գնաց ,
անուան տոնախմբութիւնը և Օսմանիէի
պատուանշան ընդունիլը շնորհաւորելու
համար :

Երուսաղէմի տաճարներէն Արժ. Տ.
Սահակ վարդապետ որ ժամանակէ մ'ի
վեր Ռուսաստանը գտնուի , կովկասի
մէջ ի նպատակ Երուսաղէմի հանգանակու-
թիւն ընելու համար Ռուսիոյ կառավա-
րութենէն արտօնութիւն ստացել է այս
անգամ , և 4000 ռուբլի հաւաքել է :

Պատրիարքապետ Գեր. Փոխանորդ հայ-
րը Պուլիւարաց Գ. Էքզարքին այցելու-
թեան պիտի երի Օրթագիւղ :

Էջմիածինէն Պրոս վարդապետ ըս-
տորագրութեամբ առ Ս. Պատրիարք
Հայրն ուղղեալ հաղորդ մը կը ծանու-
ցանք թէ , Ն. Սրբնութեան հրամանին
կրպակսէ անհամար :

Կերելի թէ այստորոք վարդապետը
Շապին Գարահիւս Առաջ. Տեղապահ
Ներկարարեան Պրոս վարդապետն է
որ ասկէ 7-8 ամիսաւ առաջ Պատ-

րիարքարանէն վկայագիր ունենալու ի Ս.
Էջմիածին ուղևորած էր եպիսկոպոսա-
կան աստիճան ընդունելու փառասիրու-
թեամբ . սակայն հանգուցեալ վեհ. Ս.
կաթողիկոսի կողմանէ մերժուելով , ըն-
դունայն տեղը Էջմիածին կրպակսէ մին-
չև ցարդ :

Ս. Պատրիարք Հայրը Ադրիանուպոլսոյ
առաջնորդ Գեր. Արիստակէս եպիսկոպո-
սի , Ամասիոյ նորընտիր առաջնորդ Խօլ-
տաճեան Արժ. Պողոս վարդապետի և
Չարսանճաքի նորընտիր առաջնորդական
տեղապահ Հանձնեան Գեր. Տիմոթէոս
վարդապետի առաջնորդութիւնը հաս-
տատող հրամանագրերը խնդրեց Բ.
Դրանէն :

Երբեմն Ադրիանուպոլսոյ կուսակալի
խորհրդական և վերջին տեսններս Գա-
ղատիոյ ընդհանուր դատախազ Խօրա-
սանճեան Յովհաննէս էֆ. Ս. Պատրիարք
Հօր վերահաստատութիւնը շնորհաւորե-
լու համար երէկ Ազգային Պատրիարքա-
րան գնաց :

Փափագեան Ստեփան էֆ. ալ շարաթ
օր Ազգ. Պատրիարքարան երթալով , Սըր-
բաղան Պատրիարք Հօր աղջկ համարու-
րեց :

Պատրիարքի Թաղ. Խորհուրդը յատուկ
պատգամաւորութեան մը միջոցաւ գիր-
քը ղրկելով առ Ս. Պատրիարք Հայրն ,
Ն. Սրբաշնութեան վերահաստատութիւ-
նը շնորհաւորել է :

ՆԵՐՔԻՆ

« Ինչպէն զարնուած Հալափի հեռա-
գիւր մը կը ծանուցանէ թէ Արևելեան-
Ռուսիոյ կուսակալը առաւելական ընդհա-
նուր հիւպատոս Պ. Գրէպէլի հետ իւր
անձնական յարաբերութիւնը բոլորովին
խզել է , նկատելով որ այս վերջինը Գա-
ւառական ժողովոյ իսկմբ մը անդամոց
հետ իրեն (Վոկորիտէս իշխանին) դէմ
կը գործէ : Բաւական շարաթներէ ի վեր
յայտնուած էր թէ Պ. Գրէպէլ Ալեքս-
փաշայի հետ աստիկ թշնամացած է , և
իւր ատելութիւնը յայտնի համարձակ ի
գործ կը դնէ : Ծանուցուեցաւ նաև թէ
Ռուսական կառավարութիւնը Պ. Գրէ-
պէլը ետ կանչած է և հոս դիւանագի-
տական ակումբներու մէջ տնոր հաւա-
տացին : Սակայն հիմա կը տեսնուի որ
առաւելական գործակալաւոր գաւառական
ժողովոյ տեղութեան միջոցին Յիլիպէ
պիտի մնայ , կուսակալին ազդեցութիւնը
Ազգ. ժողովոյ մէջն ալ ակարացնելու հա-
մար : Այսպէս Արևելեան-Ռուսիոյ կա-
ռավարութեան խաղաղութիւնն և ան-
դորութիւնը վտանգի մատնուած և չա-
րութեան սերմը ցանուած է շնորհիւ
առաւելական դիւանագիտութեան :

Գերմանիոյ կայսեր եղբորորդի Յը-
րէտէրիք Շարլը իշխանը այսօր վաղը Թը-
րիէսթէ պիտի մեկնի Աթէնք երթալու
համար : Իշխանը Յունաստանի մարաթա-
ղաքէն մեկնելով Արևելից մէջ ալ պտոյտ

մը պիտի ընէ, նախ Եգիպտոս և Պաղեստին պիտի այցելէ, յետոյ Կ. Պօլիս և Զմիւռնիա, և Վառնայի ճամբով դարձ, եւ Վերամանիա պիտի վերադառնայ:

— Պուլիարիսյ Արտաքին գործոց պաշտօնեայ Պ. Վիւլքովիչ որ ժամանակէ մը ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուի, փութով Սօֆիա կանչուած է Պուլիարական խորհրդարանին վիճաբանութեանց մասնակցելու համար:

— Սօֆիայի լրագիրներուն նայելով Պ. Իքօնօսօֆ պուլիարական պատուիրակը, որ Սերվո-Պուլիարական սահմագրութի կարգադրութեան համար Պէլկրատ դացած էր, իւր բանակցութիւնը դադարեցնելու և Սօֆիա վերադառնալու հրաման ստացաւ:

— Աթէնքէն հասած վերջին լուրերուն նայելով, թագուհւոյն եղբայր Գոթթան, թին Գոստանթինովիչ մեծ դուքսը Զապիթառ աւուսական շաքենաւով Պիրէոն հասեր է ուրբաթ օր:

— Գահիրէէն դեկտ. 30 թուականու զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, Մէտինէի մէջ վերստին քօլէրա երեւան ելնելով, օրը 40 հոգի կը մեռնին եղեր:

— Այս օրերու մեծ քանակութեամբ օտար դրամ բերուելով մայրաքաղաքս, և օսմանեան դրամոց հետ բաղդատութեամբ 20 աւ. 0/0 քնաւ ըլլալով, Վահ. Սուլթանի հրամանաւ օտար դրամոց մայրաքաղաքս մտնելը պիտի արգիւրուի:

— Աւստրիոյ դեսպան Պ. Քալիս երէկ Վարնայի սուրհանդակով մայրաքաղաքս եկաւ. իւր խորհրդականը վաղը Վիէննա պիտի մեկնի երեք ամսոյ համար:

— Ճիտտէէն 457 ուխտաւորք սաւաթին անգամ մայրաքաղաքս եկան. միւսներն ալ հետզհետէ կ'ապաստուին:

— Սելանիկէն առնուած տեղեկութեանց համեմատ ոճրագործութիւնը կը շատնան եղեր, Միւսէյիզ Հիւսէյին էֆ. անուն անձը իւր եղբայրը երկաթորի խորով չարաչար վիրաւորեր է, իտալացի ձկնօրս մ'ալ իւր քոյրը երկու տեղէն վիրաւորեր է, ծովափանց մօտ երկու տաճկաց դիտկները գտնուել են, և ոճրագործը չեն բռնուած:

— Վաղըթ կընէ թէ իտալիոյ և Գաղղիոյ մէջ արտաքս կարգի աէր, և Գերմանիոյ ու Աւստրիոյ դէմ ատելութիւն սկսած է անսիր:

— Լոնտոնայէն առնուած տեղեկութեանց համեմատ անգղիական կառավարութիւնը յայտարարեր է թէ ինք բոլոր տէրութեանց բարեկամ սակայն և ոչ միայն դաշնակից չէ:

— Արնաւուտ գիւղ Պուլիար մը Միւս զիւրիւս փաշային եղբորածը սպաններ է, սակայն ինքն ալ ձերբակալուեր է:

— Դարձեալ Արնաւուտ գիւղ Յոյն օրիորդ մը սիրահարութեամբ խելագարելով, ինքզինքը տանը վերի յարկէն վար նետելով սպաններ է:

— Ալժերիացի հաշակաւոր շէյխ Ապ.

տիւլ Քատէրի օրդին՝ Հալիմ պէյ՝ Գաղղիոյ կառավարութեան կողմանէ Լէժիօն տ'Օնէօրի երրորդ աստիճանը ընդուներ է:

Ա. Զ. Դ.

Համպուրկի և Պրիւսիայի վիճակահանութեան մասնակցող (90 և 30) ընդամենը 420 ութերորդ բաժիններու վրայ ընկերակցական բաժնորդագրութիւն մը բացուած է, Կ. Պօլիս Ալաճա համաքէթէնճիէր պաշը թիւ 14 Սուրէնեան Հայկական վաճառատունը. ընկերակցաց բաժնեթիւը 200 պիտի լինի, իւրաքանչիւր բաժնեթիւը 40 դր. ոսկի դրամ: Այս ընկերակցութեան ասկից առաջ մասնակցողը 10ական զըշ պիտի վճարեն մէն մի բաժնեթիւին, իսկ նոր օտորագրուողներն 20 ական զըշ պիտի վճարեն մէկ բաժնեթիւի համար, իսկ յաջորդ անգամներուն 10 ական զըշ. միայն պիտի վճարեն:

Վերոյիշեալ 420 հատ ութերորդ բաժիններէն որոնք որ բաղդի վիճակին, հասոյթն 200 բաժնի վերածուելով ընկերակցաց պիտի բաշխուի:

Բաժնետոմսերը տեսնել և ընդարձակ տեղեկութիւն ստանալ ուզողները կը հրաւիրուին ի նոյն վաճառատուն:

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՐԴՈՅ ԵՐԻՌԻՐԸ

Մասիսի խմբագրապետ Մեծ. Իւթիւսճեան էֆէնտիի թարգմանութեամբ ի լոյս ընծայեալ հետաքրքրական վէպ մ'է: Կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով ի գին 7 1/2 դահեկան:

բանուինք և դատապարտուինք, զէնք կամ թոյն, վերջապէս մեռնելուն հնարը կամ օւռ է միջոց մը մեզ հասցուր: Մահը քեզմէ գալով, երջանկութիւն պիտի ըլլայ ինծի համար:

— Մօտէն կամ հեռուէն, աղաւ կամ գերի, կենդանի կամ մեռել, դու իմ տէրս ես, և ես քու գերիդ եմ. հրաւայէ և պիտի հնազանդիմ:

— Ահաւտօիկ այսքան, Ամէլի, ոչ այլ ինչ. պարզ և արդէ, վերկութիւն, ներողութիւն օչ, այլ միայն զէնք:

— Այո պարզ և արդէ. սակայն ահաւոր:

— Եւ սակայն պիտի կատարուի, այնպէս չէ:

— Կուզե՞ս:

— Կաղաչեմ զքեզ:

— Հրաման կամ աղաչանք, քու կամքդ պիտի կատարուի:

Երիտասարդը ձախ թեւ գեղանի աղջկան վրայ դըրաւ որ մարելու մօտ էր, և բերանը անոր բերանին մօտեցուց:

— Բայց այն պահուն՝ յորում երկու շրթունքները իրարու պիտի դպչեն, բուռի ձայն չօւռնացաւ պատուհանին այնքան մօտ, որ Ամէլի արուսեցաւ և Շարլ գըլուի վեր վերցուց:

Զայնը կրկնեցաւ և երեք կնեցաւ:

— Ահ, պառաւ Ամէլի, շարագուշակ թռչունին ձայնը կը լսե՞ս. դատապարտուեցանք բարեկամս:

Բայց Շարլ գըլուի թօթուեց:

— Բուռի ձայն չէ Ամէլի, ըսաւ նա, այլ իմ ընկերներէս միայն ձայնն է որ զիս կը կոչէ: Ճրագը մարէ:

ցելութեան երթալու հրաման խնդրած էր ինձմէ. և օրովհետեւ զքեզ պիտի տեսնէի, ուստի հրամանս սուրի, այս առաւօտ վերադառնալու պայմանաւ:

— Էհ ուրեմն:

— Գիշերն ալ իւր ազգականաց տունն անցուցեր է: Ժամը տասնմէկին ժանտարմայի հարկւրապետը գերիներ բերեր է: Մինչ զանոնք կը բանտարկէին, մարդ մը եկեր է վերադառնալով փաթտուած և հարկւրապետը հարցուցեր է: Շարլօթ նորեկին ձայնը ճանչցեր է, և շաղթութեամբ անոր նայեր է, և պահ մը երեօր բացուելով, եղբայրս ըլլալը ճանչցեր է:

Երիտասարդը շարժում մ'ըրաւ:

— Կը հասկնամ հիմա Շարլ. եղբայրս հոս եկած է ի Պուրկ. խորհրդաւոր կերպով առանց ինծի իմացնելու. եղբայրս ժանտարմայի հարկւրապետը կը հարցնէ, անոր ետնէն կերթայ մինչև բանտը, անոր հետ միայն կը խօսի և աներեւոյթ կըլլայ: Իմ օրոյս համար ահաւոր սպանալիք մը չէ՞ այս, ըսէ:

Եւ յիշուի, ցորձի կը խօսէր Ամէլի, իւր տարփածունին ճակտաւը մութ ամպով մը կը ծածկուէր:

— Ամէլի, ըսաւ նա. երբ մենք ներկայ վիճակին ընդունեցանք, անշուշտ յանձն առինք նաև այն վառանդները որք պատրաստուած էին:

— Բայց գոնէ ապաստանիդ փոխեցի՞ք, Սէյլօնի մենաօտանը թողի՞ք, հարցուց Ամէլի:

— Մեր մեռելները միայն հոն մնացին և այս ժամուս հոն կը բնակին:

— Սէյլէրիտի տարայրն ապահով աեղ մ'է:

ԸՆՏԻՐ ԱՍՏՅՈՒԱԾԻ

ՕՏԱՐԱԶԳԻ ԱԿԱՆԱԽՈՐ ԱՆՁԱՆՑ

Կենսագրական համառոտ տեղեկութեանը
Հաւարեց

ԵՂԻՇԷ ՎԱՐԳ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Տպագրեալ ծախսէք Գրական Մասնա-
խմբի Իւտիլետարու

Արամեան մաքուր տպագրութեամբ հրա-
տարալիւս սոյն մատենիկը՝ որ կը պարունակէ
օտարազգի ականաւոր անձանց ընտիր ասաց-
ուածները կը ծանայէ մանկանց իրենէ նիւթ
գրութեան եւ իբրեւ գրական անունդ նոցա
մատաղ մտաց : Ամեն կարգի ազգայնոց ըն-
թերցասիրութեան արժանի գործ մ'է այս :

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառաց քով
ի գին 5 զրուշ :

ԱՊՍՏՈՅԵՔ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

Ի ձեռն հարցման և պատասխանոյ
Տպագրութիւն Արամեան

Կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով
ի գին 5 զրուշ :

ԽԱՄՍԱՅԻ

ՄԵԼԻՓՈԹԻՒՆԵՆԵՐԸ

4600 - 4827

Նիւթեր Հայոց նոր պատմութեան համար
արտատպած Մշակ լրագրից :

ԷՍՐԱՐԸ ԼԷԻՆՏ

Հեղինակ ՔՍՈՎԻԷ ՏԸ ՄՈՆԹԵՓԷՆ

Հրատարակիչ Տ. Գ. Տէր Յակոբեան
Տետրը 20 փոյ : Ընդամենը 80 տետր պիտի
լինի : Թաժանճորդ գրանդը միայն 80 զրուշ պի-
տի վճարեն : Տետրերը լրագրավաճառաց քով
ալ կը գտնուի :

ՏԵՐ-ԽԱՐԱԳԻՐ

Մ. Յ. ՄԵԼԻՓՈԹԱՆ

Ճրգափաղա խան քիւ 14

Փ Ա Ն Ա Ս Է

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍԱՄԱՐԱՅԻՈՅՆ

Կը ծախուի Յիւնասեան եւ Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա Կ. Պօլսոյ :
Փանասէն իւր օգտակարութեամբն, ինչպէս Ամերիկայի եւ Եւրոպոյ, նոյնպէս եւ Թուր-
քիոյ այլ եւ այլ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է :

Փանասէն գեղացւոյն եւ դաւաճուցւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, եւ մեծ օրհնութիւն
մը համարուած է այն ժողովրդին համար, որ բժիշկ ու դեղ եւ դարման հազիւ կը գտնուին :
Փանասէն բուսեղէններէ բաղադրեալ լինելով՝ բոլորովին անվնաս է : Փանասէն այրածին ցաւը
կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ : Նոյնպէս եւ մարմնոյն կտրուած ու ճմլուած տեղե-
րուն ցաւն ու բորբոքը չուտով կ'առնէ :

Ձղային, յօդային եւ ոսկրային եւ օստիկ ցաւերը բուժելով՝ տաքնապեալը կը հան-
դարեցնէ : Ստամոքսի, փորի եւ աղեաց ցաւերը կը կտրէ ու պաղէ յառաջ եկած դժուարու-
թեանց առաջը կ'առնուի :

Փանասէն ակռայի օտստիկ ցաւերը չուտով կը բուժէ : Մարմնոյն կտրուած կամ վիրա-
ւորեալ կողմերն առաւ փանասէ քսելով չուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին : Փանասէն կը
բժշկէ նաեւ փորհարութիւն, թանձր, հազ, ջերմ, կոկորդի բորբոք եւ ուռեցք, մէջքի ցաւ
եւ այլ զանազան ախտեր, որոց սկզբնապատճառը գրեթէ նոյնն են : Այսպէս կը վկայեն շա-
տեր, որք փորձած են : Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտք եւ ճանապարհորդք իրենց
մօտ փանասէ պահելով եւ յանկարծական դժուարութեանց առեւն գործածելով՝ մեծ օգուտ
կը քաղեն եւ ծանր հեռեւանաց առաջը կ'առնուին : Փանասէն հեղուկ է, որ թէ՛ մարմնոյն
վրայէն քսելով եւ թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ :

Գործածութեան կերպը հետն է : Գլխաւոր վաճառատեղին է, Ղալաթիոյ Եֆէն-ճամիի դրան
կից Միլասեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մայրաքաղաքի Ղալաթիոյ քով ու դա-
ւաճառներն ալ կը գտնուին :

— 522 —

— Այնքան ապահով օրքան կրնայ ըլլալ երկու
դուռ ունեցող ապաստանարան մը :

— Սէյլոնի մենաստանն ալ երկու դուռ ունէր. և
սակայն ինչպէս ըսիր, մեռեալներ թողուցիք հոն :

— Մեռեալը կենդանիներէ աւելի ապահովութեան
մէջ են. գլխատուութեան բեմին վրայ մեռնելու վախ
չունին :

Ամէլիի տմբողջ մարմինը օտարուա պառեց :

— Շարլ, մըմնջեց նա,

— Մտիկ ըրէ, ըսաւ երիտասարդը, Առտուած ինձ
վկայ է, դու ալ, որոյ նախազգացութեան և իմ երկիւղ-
ներու մէջ միշտ ժպիտ և զուարթութիւն ցուցի ամեն
անգամ որ տեսակցեցանք իրարու հետ. բայց այսօր
տեսարանը փոխուած է. կուտի դիմաց պիտի ելնենք :
Ինչ սր ալ ըլլայ, վախճանը մօտ է. ես քեզմէ չեմ
խնդրեր ով Ամէլի այն յիմար և անձնահաճ բաները զոր
մեծ վտանգի ենթարկուող սիրահարները իրենց սի-
րուհիներէն կը խնդրեն. ես չեմ խնդրեր քեզմէ սիր-
տըդ. ճահուան և սէրդ դիտկին պահել . . .

— Բարեկամ, ըսաւ գեղանի աղջիկը ձեռքը անոր
թևին վրայ դնելով. զգուշացիր, իմ վրայ կը կառկա-
ծիս :

— Ոչ. հարկ եղած զոհը ընելու համար ազատ կը
թողուի քեզ, և ասով ամենէն մեծ արժանաւորու-
թիւնը կընծայեմ քեզ. բայց չեմ ուզեր որ ոչ մի եր-
գում զքեզ կապէ և ոչ մի կապ զքեզ կաշկանդէ :

— Շատ լաւ, ըսաւ Ամէլի :

— Ինչ որ կը խնդրեմ քեզմէ, չարունակեց երի-
տասարդը, ինչ որ պիտի երգուիս դու ինձ մեր սիրոյն

— 523 —

վրայ, աւանդ օրքան աղիտաբեր քեզի համար, ես է որ
եթէ ես բռնուիմ, եթէ զէնընկէց լինիմ, եթէ բռն-
տարկուիմ և ի մահ դատապարտուիմ, կը խնդրեմ քեզ-
մէ, կը պահանջեմ քեզմէ Ամէլի որ ամեն կարելի մի-
ջօց ի գործ դնելով, ինձի զէնք ղրկես, ոչ միայն ինձի
ալ և իմ ընկերացս համար, որպէս զի մեր կենաց տէր
լինինք միշտ :

— Յայնժամ ինձի չալիտի՝ ներեա որ ամեն բան ը-
սեմ, իմ եղբորս գուլթը և առաջին հիւպատոսին վե-
հանձնութիւնը հրաւիրեմ քու վրադ :

Երիտասարդ աղջիկը խօսքը չը լսեցուց. սիրահարը
ուժգին կերպով թեկէն բռնեց :

— Ամէլի, ըսաւ անոր, մէկ երգում չէ որ կը խնդ-
րեմ քեզմէ, այլ երկու երգում : Ամենէն առաջ պէտք
է երգուիս որ դու իմ ազատութիւնս չալիտի խնդրես :
Երգուիր Ամէլի, երգուիր :

— Երգում ընելու պէտք ունիմ, բարեկամ, ըսաւ
երիտասարդ աղջիկը հեկեկախաւ. ահաւասիկ կը
խոստանամ քեզ :

— Այն վայրկենին վրայ յորում քեզ ըսի թէ զքեզ
կը սիրեմ, այն վայրկենին վրայ յորում դու ինձ պա-
տասխանեցիր թէ դիւ կը սիրես :

— Գու կենացդ վրայ, իմինիս վրայ, անցիւրյն վը-
րայ, ապագային վրայ, մեր ծիծաղներուն վրայ, մեր
աղցունքներուն վրայ :

— Եթէ գլուխս պատին զարնուելով մեռնիմ, հոգս
չէ. միայն անպատիւ ըլլալով պիտի մեռնիմ :

— Կը խոստանամ քեզ, Շարլ :

— Կը մնայ երկրորդ խնդրես, Ամէլի : Եթէ մեռնեմ